

Лілія Семенко

НАЦІОНАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Г. Г. ВАЩЕНКА

Григорій Григорович Ващенко (1878-1967) є творцем української національної педагогіки, яка відповідає духовності українського народу, його історичній місії і потребам державного будівництва України.

Варте найбільшої уваги таке прозірливе застереження Г. Ващенко: “Може статися так, що вороги будуть переможені, а коли прийде справа до мирного будівництва на Україні, наш нарід виявить повну непідготованість, і це кінець-кінцем може призвести до того, що нами знову опанують якісь спритні чужинці” [1].

У тому й полягає найбільша заслуга Г. Ващенко, що він – творець державницьки зорієнтованої української національної педагогіки: не вузько етнічної, а саме державницьки зорієнтованої – тої, яка породжує і зміцнює волю національного самоутвердження, плекає народ сильний, гордий, мужній, формує дужу, свідому своєї історичної місії націю.

Тобто головна заслуга цього педагога полягає у створенні національної педагогіки, яка відповідає ментальності, історичній місії, потребам державного будівництва українського народу.

Професор Г. Ващенко у своїх працях багато уваги приділяв проблемам виховного ідеалу як меті виховання. В основу виховного ідеалу він поклав загальнолюдські та національні цінності, моральні закони творення добра і боротьби зі злом, побудову справедливого ладу, виплеканого на любові та красі. Ці моральні цінності Г. Ващенко виводить з християнської віри і релігії.

У всі часи виховний ідеал наповнювався своїм конкретно-історичним змістом, особливості якого детально проаналізовані Г. Ващенко у його праці “Виховний ідеал”. У ній він характеризує більшовицький, християнський, загальноєвропейський та український національний виховний ідеали.

Більшовицький виховний ідеал у його баченні – це ідеал комуністичної ідеології, підґрунтя для побудови тоталітарної держави і керівництва нею. “Ідеальний більшовик – пише Г. Ващенко, – це робот, позбавлений власних поглядів, власних почувань і волі” [1].

Християнський виховний ідеал у баченні Г. Ващенко, формуючись засобами певної форми релігії, скеровує віруючого на Царство Боже шляхом наслідування Христа. Істинному християнину потрібно так читати і вдумуватися в Святе Письмо, щоб не лише розуміти його думку, а й дух.

Загальноєвропейський виховний ідеал вибудовується на досягненнях загальноєвропейської культури і орієнтується на всебічний розвиток особистості згідно із закладеними в індивіді задатками, з яких потенційно можуть розвинути здібності. Його спрямування Г. Ващенко висловлює лозунгами: “Хай буде кожний досконалий сам собою” [1].

Український національний виховний ідеал знайшов, на думку Г. Ващенко, своє яскраве втілення у народних піснях, які склалися впродовж століть. Його ознаками стали: високий ідеалізм на релігійній основі, любов і шана до батьків та родини, гостинність, глибинні почуття гідності. Г. Ващенко був переконаний, що український народ, як і будь-який інший, “має свої національні фізичні й психічні особливості, має своє призначення, а тому на засадах християнства й загальноєвропейської культури він має творити свій національний український виховний ідеал” [1].

Водночас, застерігав учений, виховуючи в молоді патріотизм, здорову національну гордість, свідомість своєї національної гідності, “ні в якому разі не можна виховувати в неї національної пихи й презирства до інших народів лише на тій підставі, що вони не українці. Український народ на собі відчув, що таке несправедливість, і сам мусить бути справедливим” [1].

І ще: “Коли найбільша чеснота українця – безмежна вірність Богові і Батьківщині, то найбільша ганьба для нього – зрада вірі й Україні” [1].

Свій славнозвісний підручник “Виховний ідеал” професор Г. Г. Ващенко завершує словами: “Плекаючи свої кращі традиції, борючись за свою самостійну державу, українська молодь разом з тим мусить не тільки плекати загальнолюдські ідеали, а й активно боротися за них – віримо, що ця боротьба закінчиться перемогою Правди і Добра” [1].

Педагог-гуманіст мріяв про той час, коли на зміну антинародній системі виховання прийде національна, діяльність якої набуде людино-і державотворчого характеру. Метою виховання у вільній Україні має бути благо і щастя Батьківщини. Під благом Батьківщини Г. Г. Ващенко розумів такі чинники:

- “державна незалежність, можливість для українського народу вільно творити своє політичне, соціальне, господарське і релігійне життя;

- об’єднання всіх українців, незалежно від їх територіального походження, церковної належності, соціального стану і т. ін., в одну спільноту, перейняту єдиним творчим прагненням і високим патріотизмом;

- справедливий державний устрій, який би підтримував лад у суспільстві і водночас забезпечував особисті права й волю кожного громадянина та сприяв розвиткові й прояву його здібностей, спрямованих у бік громадського добра;

- розквіт духовної культури українського народу, науки, мистецтва, освіти. Піднесення її на такий рівень, щоб Україна стала передовою країною у світі;

- високий релігійно-моральний рівень українського народу, реалізація в житті вчення Христа.

- високий рівень здоров’я українського народу, зведення до мінімуму всяких посеред нього хвороб і виродження” [1].

Такою хотів бачити Україну її великий патріот Г. Г. Ващенко. Такою вона мусить стати зусиллями молодих поколінь українців, вихованих системою національної освіти і виховання, на розбудову якої віддано і безкорисливо працював педагог.

У книзі Г. Ващенка “Виховний ідеал” педагогом розроблено таку систему виховання, яка відповідає ментальності, історичній місії, потребам державотворення українського народу.

Отже, “виховний ідеал – це є образ ідеальної людини, на який має орієнтуватися педагог, виховуючи молоде покоління [1].

Згідно змісту національного спрямування молоді, виховання має здійснюватися в таких напрямках: морально-релігійному, національно-патріотичному, інтелектуальному і фізичному. Відповідно до цього і мусить бути побудована система педагогіки [3].

Особливу увагу треба звернути на виховання молоді, майбутнього нашої країни.

Г. Ващенко говорив, що природній шлях розвитку людства, що може привести його до світлого майбутнього, полягає в тому, що кожна нація живе самостійним державним і культурним життям, вільно розвиваючи й виявляючи свої творчі здібності та прагнучи до мирного співробітництва з іншими народами світу.

На таких засадах має бути побудована й виховна система кожного народу, зокрема, система українського народу. Він має свої національні фізичні й психологічні особливості, має своє призначення, а тому на засадах християнства й загальноєвропейської культури він має творити свій національний український виховний ідеал [1].

Національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору.

Тому, якщо й можемо сьогодні говорити про входження Г. Ващенка, як і інших українських національних педагогів, до суспільної свідомості, то як не відзначити: Григорій Ващенко повертається до нас у боротьбі і також для боротьби – з усім антиукраїнським, антинезалежницьким, антинаціональним, антинауковим, антипедагогічним. Власне, для того й мусить повносило утвердитися національна педагогіка, щоби допомогти державницьким силам будувати міцну європейську державу – Україну.

У своїй праці “Проект системи освіти в самостійній Україні” він подає шляхи реалізації національного виховання, які пропонує вважати вихідними у справі реальної розбудови національної системи освіти. Її головними елементами Г. Ващенко назвав: ідеалістичне світосприймання, яке виключає більшовизм із його матеріалізмом і атеїзмом; християнська мораль як основа родини і здорового суспільства; високий рівень педагогічних наук; організація педагогічних досліджень і розбудова дослідних педагогічних станцій та лабораторій; видання педагогічних творів, шкільних підручників та іншої літератури для молоді. Власна система освіти, на переконання Г. Ващенка, має відповідати перш за все соціально-політичному устроєві держави, а також психології народу та його національним традиціям.

Г. Ващенко ґрунтовно висвітлює засоби народного виховання, до яких належать українські традиції, відображені у народній творчості й у творах кращих митців і письменників. Усе це дає професору Г. Ващенку можливість стверджувати, що виховний ідеал українця криється у пісенній скарбниці України, у звичаях українського народу, у його літературі, мистецтві, у християнській вірі та історичному минулому. На думку педагога, відтворення цього минулого з його культурними скарбами і черпання зі скарбниць інших народів того, що є найкращим і відповідає нашій духовності, дасть нам тверду основу для створення

свого власного виховного ідеалу. Вихований на християнських принципах гуманності й толерантності, він високо цінує людську гідність, а отже, національну гідність у цілому.

Обумовлюючи поєднання мови з національним вихованням, Г. Ващенко виголосив своє кредо, стверджене науковою та практичною діяльністю: для українського народу – одна державна мова, один правопис. Мова, на думку вченого, – один з найдорожчих скарбів народу; мова – культурний здобуток народу, його історія, світогляд та його психічні властивості; мова – найважливіший, найповніший і найміцніший зв'язок, що поєднує минулі, сучасні й майбутні покоління у велике історичне, живе ціле; мова – ознака національного визнання; мова не тільки являє собою життєдіяльність народу, а є сама цим життям.

Сучасна педагогічна громадськість, і зокрема учительська молодь, наслідуючи заповіді Г. Г. Ващенка, цього відданого Україні вченого, творця вітчизняної виховної системи, вшановує пам'ять звитяжця, беручи участь у діяльності Українського педагогічного товариства імені Григорія Ващенка, вивчає творчий спадок одного з найвизначніших вчених-педагогів України, прагне втілити у практику відбудови національної школи незалежної держави найсуттєвіше з того, що нині допомагає зводити національну систему виховання та освіти української молоді.

Отже, проведене дослідження доводить, що усі ланки виховної системи Г. Г. Ващенка ґрунтуються на національному вихованні, вміщують національні напрямки виховання, зорієнтовані на національні шляхи реалізації мети виховання, обумовлені загальнолюдськими цінностями, до яких належать моральний закон творення добра і боротьби зі злом, за побудову справедливого ладу, виплеканого на любові та краси, носієм яких є християнська релігія. Розроблений Г. Ващенко на засадах християнства, національної і європейської культури та особистісної концепції ідеал виховання збагачує зміст і методичку освіти сучасної молоді.

Список використаної літератури

1. *Ващенко Г. Г.* Виховання волі і характеру : підручник для педагогів / Г. Г. Ващенко. – К. : Школяр, 1999. – 385 с.
2. *Ващенко Г. Г.* Виховний ідеал / Г. Г. Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 190 с.
3. *Ващенко Г. Г.* Праці з педагогіки та психології / Г. Г. Ващенко. – К. : Школяр-Рада ЛТД, 2000. – 416 с.
4. *Коваль О.* Григорій Ващенко – людина- педагог – державник (До 125-річчя із дня народження видатного українського педагога і психолога) / О. Коваль // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №2-3. – С. 145-149.